

saaledes adskillige Pennetegninger, han selv havde udført og koloreret med stærke Farver, det var mest Afbildninger af forsvundne Bygninger, gengivne efter Hukommelsen. Han holdt meget af at tegne, navn-

P. ARNSKOV

lig at kopiere Kort; han gjorde det meget omhyggeligt, selv om det muligvis er for meget at sige, at han havde Talent for Tegning.

Bøger samlede Arnskov ogsaa, og han havde efterhaanden faaet en ganske god Samling Litteratur om Slagelse, hvorimod hans øvrige ikke ubetydelige

Bogsamling var af mere tilfældig Art, men dog rummede ikke saa faa sjældne Ting; han havde Sans for gamle, sjældne og kuriøse Bøger.

Arnskov var desuden en flittig Afskriver. Han rejste tidligere ikke saa sjælden til København, hvor han besøgte Arkiverne og det kongelige Bibliotek, og han afskrev ikke saa lidt angaaende Slagelse Bys Historie. Ogsaa de hjemlige Embedsarkiver i Slagelse benyttede han. I de senere Aar forlod han dog sjælden sin By, men hjemlaante undertiden Bøger fra Biblioteker i København.

Man kunde ikke glæde Arnskov mere end ved at give ham et Bidrag af en eller anden Slags til hans Samlinger, om ikke andet, saa en Henviisning til en Bog, hvori han kunde finde noget om det gamle Slagelse. Det første Spørgsmaal, han altid rettede til mig, naar jeg besøgte ham, var uvægerligt: „Er der noget nyt?“ — egentlig mente han: „Er der noget gammelt?“ Selv havde han saa godt som altid Nyerhvervelser at forevise, naar jeg kom ind til ham.

Efterhaanden som Arnskovs Samlinger voksede, begyndte han at gøre dem frugtbringende. Mest blev det til Avisartikler, enkelte i „Sorø Amtstidende“, men de fleste i „Slagelse-Posten“, eller, som det senere kom til at hedde, „Sorø Amts Dagblad.“ De første Avisartikler fremkom vistnok i 1911, og i de følgende Aar skrev han mange, jeg har fundet over 150. Til de betydeligste hører en Serie Artikler i „Sorø Amts Dagblad“ fra 1915 til 1916, som benævnes *Slagelse Gader*, i hvilken han har gennemgaaet Gade for Gade og næsten Ejendom for Ejendom; han vidste jo Besked med de fleste Ejendommers Historie gennem de sidste 200 Aar. Efter denne Artikelserie fulgte en ny, kaldet

Slagelse Kirker, fordelt over 15 Numre (Jan.—Maj 1916). Senere træffer vi en Artikelserie af mere blandet Indhold med Fællesoverskriften *Fra det gamle Slagelse*. Støttet paa sine omfattende Samlinger var Arnskov i Stand til paa staaende Fod at besvare de betydeligste lokalhistoriske Spørgsmaal, og det benyttede Dagspressen sig ikke sjælden af; brændte en gammel Ejendom, eller skete der Handel med den, maatte Arnskov Dagen efter skrive dens Historie i Avisen; en Del af hans Artikler er saaledes aabenbart blevet skrevet paa Bestilling.

Ogsaa i nærværende Aarbog har Arnskov flere Gange skrevet om Slagelse-Emner, saaledes om Postgaarde og Posthuse (1915), om Krammarkeder (1917), om Ildebrande (1918), om Brand- og Politivæsen (1921) om Smed Andreas Hammers Strid med Magistraten (1924) og om Konsumptionsboderne (1926). Endvidere har han skrevet den historiske Tekst i en lille reklameagtig Bog om Slagelse i Serien Danske Byer og deres Mænd (Nr. XXV, Aarhus 1917). I sine sidste Aar arbejdede han paa en større Bog om Slagelse Bys Historie; Manuskriptet laa omtrent færdigt ved hans Død og bliver nu udgivet af Antikvarboghandler Bøggild.

Hans Skribentvirksomhed var saaledes efter Forholdene ret omfattende, og den bærer helt igennem Vidne om den største Samvittighedsfuldhed og om sand Kærlighed til den By, han skriver om. Den røber et ligefrem forbløffende Kendskab til Enkeltheder; han kendte sin By ud og ind, dens Gader, dens Huse, dens Slægter. Endnu er der ingen, der har lagt saa stor lokalhistorisk Kundskab for Dagen med Hensyn til Slagelse.

Det var Arnskovs Sorg, at han ikke havde studeret, han følte selv, at han savnede den fornødne Uddannelse og udviste derfor en vis Forsigtighed, naar han maatte begive sig ind paa „lærde“ Emner. Han havde jo kun gaaet i Borgerskolen i Slagelse og havde ikke engang lært at skrive fejlfrit Dansk, og til at begynde med var Pennen ham sikkert et genstridigt Redskab at tumle, men energisk som han var overvandt han ogsaa til Dels den Vanskelighed, og efterhaanden gik det helt godt.

Det er ikke vanskeligt at finde Steder i Arnskovs Afhandlinger og Artikler, som lader sig kritisere, ikke alene hvad det stilistiske angaar. Det vil dog næsten altid kunne forklares ud fra hans manglende „Skole“. Men det mærkelige var, at skønt han aldrig havde lært noget om historisk Kildekritik, forstod han alligevel paa sin Vis at anvende den; hans Sans for Logik og hans klare Tanke viste ham Vej bort fra sentimentale og romantiske Synspunkter, som han altid nærrede en instinktiv Uvilje imod. Ikke saaledes at forstaa, at han afholdt sig fra at opstille Formodninger, hvor hans Viden slap op, det kan en Historiker vanskelig undgaa, men han hadede alle disse løst underbyggede Formodninger, som man saa tit stilles overfor, dem karakteriserede han altid som „Vrøvl“, og de Hypoteser, han selv fremsatte, var han altid i Stand til at underbygge og sandsynliggøre; kunde han ikke det, erkendte han hellere, at det var noget, man ikke kunde have nogen bestemt Mening om. Han drøftede gerne Problemerne med sine Venner og forsvarede altid djærvt sine Anskuelser, men fastholdt dem aldrig, naar de kunde modbevises. Iøvrigt veg han ikke tilbage for en Avispolemik, om det

skulde være; jeg har selv udfægtet en historisk Pennestrid med ham i et Dagblads Spalter, uden at det gjorde noget Skaar i vort Venskab.

Som den historisk interesserede Mand han var, sluttede han sig til det historiske Samfund i Sorø Amt, da det blev oprettet. Hans Navn findes i den første trykte Medlemsfortegnelse i Aarbogen fra 1912, og at han straks har været noget i Forgrunden, fremgaar af, at han allerede paa Samfundets første Generalforsamling blev valgt til Bestyrelses-Suppleant; det blev dog først i 1918 at han ved en Vakance traadte ind i selve Bestyrelsen. Han fyldte sin Plads paa en udmærket Maade og virkede energisk for Samfundets Fremgang; han agiterede ivrigt for Tilgang af nye Medlemmer og hvervede personlig omkring ved 150 Medlemmer i Slagelse. Ved Generalforsamlingen i Slagelse 1930 nedlagde han sit Hverv paa Grund af Alder, og som Paaskønnelse af hans Virksomhed vedtog Samfundet at udnævne ham til Æresmedlem, Samfundets første og hidtil eneste Æresmedlem. Faa Dage før sin Død fik han overrakt det Diplom, som officielt bekræftede denne Udnævnelse, og det skal have beredt ham en stor Glæde.

Efter at Arnskov i 1913 havde afhændet sin Ejendom paa Nytorv til Gæstgiver P. Poulsen, købte han en Villa paa Parkvej overfor Sygehuset (Villa Flora) og begyndte sin Tilværelse som Partikulier. Han var da 60 Aar gammel. Villaen beholdt han dog kun i fire Aar, hvorefter han solgte den og købte Ejendommen i Absalonsgade 21, tæt ved Banegaarden. Hans Tilværelse som Partikulier var uden Tvivl hans lykkeligste Dage; ganske vist var hans Midler beskedne, og den af Krigen fremkaldte Dyretid redu-

cerede dem yderligere, men han stillede ikke Krav til nogen Luksus i Tilværelsen; hvad han kunde undvære, gik til Forøgelsen af hans historiske Samlinger. Et sjælden harmonisk Samliv førtes mellem ham og hans omtrent jævnaldrende Hustru, Maren, født Rasmussen, der stammede fra Sørbymagle. Børnene var efterhaanden vokset til og havde faaet Stillinger rundt omkring, men de kom dog jævnlig sammen i deres Hjem; man følte, at det stadig bevarede sin Tiltrækningskraft overfor dem. Ikke sjælden tog Arnskov og Hustru en lille Tur til Store-Heddinge, Silkeborg, Kolding eller Korsør for at se til Børnene, og Arnskov kombinerede undertiden disse Besøg med Rundrejser paa 14-Dages Kort. Han gennemrejste da Danmark fra Nord til Syd med amerikansk Tempo og undte sig ingen Hvile, men ilede fra Seværdighed til Seværdighed og fik paa den Maade set en Masse, men det kneb ikke sjælden for Fru Arnskov at holde ud til dette anstrengende Rejseliv.

Som Partikulier ofrede Arnskov sig helt for sine historiske Interesser; han kunde sidde i Dagevis ved sit Skrivebord og studere. Blev han træt af dette, forlagde han Virksomheden til sin Kælder, hvor han havde indrettet sig et udmærket Værksted, og her syslede han med Husflidsarbejde af enhver Art, særlig var han flink til at dreje og arbejde i Metal. En Messingbrevpresser af hans Fabrikat staar paa mit Skrivebord, og i mit Værktøjsskab findes en smuk Egetræsknippel, som han har fremstillet paa sin Drejebænk.

De sidste Par Aar var dog tunge for Arnskov at gennemleve. Hans Hustru blev ramt af et apoplektisk Tilfælde, blev delvis lammet og mistede Talens

Brug, og i mere end et halvt Aar førte hun en hensygnende Tilværelse, indtil Døden kom som en Befrielse. Hendes Bortgang var et haardt Slag for Arnskov. Hun havde altid forstaaet ham, med hende havde han kunnet tale om alt det, der opfyldte hans Tanker; paa den anden Side øvede hun uden Tvivl en gavnlig Indflydelse paa ham og havde Evne til at dæmpe, naar hans haarde Sind undertiden slog Gnister. Vel rettede Arnskov sig atter, som den gamle Kraftkarl han var, men det var dog som om Alderen nu begyndte at gøre sig mere gældende. Henimod Slutningen af forrige Aar blev han efterhaanden svagere. Hans Sygeleje, under hvilket han kærligt plejedes af sin yngste Datter, som boede hos ham, blev dog kun af kort Varighed. Han hensov stille den 16. Januar 1931.

Ved hans Bisættelse i Kapellet paa Sankt Peders Kirkegaard den 25. Jan. talte Pastor Volff forstaaende om hans Betydning udadtil som Slagelse Bys Historiker og om hans Betydning for Hjemmet som den gode Familiefader. Baaren var dækket med et Væld af Kranse, hvoriblandt ogsaa en signeret Krans fra Historisk Samfund for Sorø Amt.

Efter hans Død anmodede hans Familie mig om at gennemgaa hans Papirer og Samlinger. Uagtet der ikke forelaa testamentariske Bestemmelser af nogen Art, besluttede hans syv Sønner og Døtre dog at overdrage alt det, der angik Slagelse By og Omegn, til Slagelse Bibliotek, hvor det vil blive bevaret som en særlig Afdeling under Navn af „Arnskovs Samling“.

Ved denne uegennyttige Handling har hans Børn for det første gjort det muligt for dem, der fremtidig

vil studere Byens Historie, at drage Nytte af det, Arnskov gennem sin lange Virksomhed har samlet, og dernæst har de herigennem sat et smukt Minde over deres afdøde Fader.

Egentlig havde Samlingerne bedre hørt hjemme paa et Museum, men da Slagelse ikke ejer nogen Institution af denne Art, og Familien nærrede Ønske om at faa dem bevaret for Slagelse, et Ønske, som sikkert stemte overens med deres afdøde Faders Vilje, frembød der sig kun den Mulighed at tilbyde Samlingerne til Slagelse Bibliotek, som ogsaa velvilligst tog imod dem og afgav Løfte om fremtidig at værne om dem. Ved Overdragelsen blev netop dette Forhold bragt paa Bane, og det blev tilladt Biblioteket i Tilfælde af, at der oprettedes et Museum i Slagelse, at overdrage Samlingerne hertil, uden at der dog til Gaven blev knyttet nogen Betingelse herom.

Arnskovs Samling paa Slagelse Bibliotek, der som nævnt udgør en særlig Afdeling, indgaar ifølge Sagens Natur ikke i Bibliotekets ordinære Udlaan, men kan kun benyttes paa Læsesalen. Jeg skal i Korthed gøre Rede for dens Indhold.

Bogsamlingen omfatter en mindre, væsentlig topografisk og personalhistorisk Afdeling, der kun indeholder Bøger og Smaakrifter om Sorø Amt; det meste angaar Slagelse. Samlingen rummer ikke saa faa Sjældenheder, f. Eks. Originaludgaven af Fundatsen for Sorø Akademi fra 1622.

Kortsamlingen indeholder bl. a. et haandtegnat Kort over Slagelse fra 1762, ca. 2 Kvadratmeter stort og udmærket bevaret; paa Kortet er tillige optaget alle Slagelse Byjorder med alle de gamle Marknavne,

som dengang var i Brug. Endvidere er der Kopier af ældre Matrikuls kort og Udskiftnings kort fra Slagelse og Antvorskov, som Arnskov selv har tegnet. Der findes ikke saa faa ældre kobberstukne Kort, nogle over den nærmeste Omegn, andre over større eller mindre Dele af Landet; flere af dem er store Sjældenheder. Desuden findes der enkelte nyere Kort.

Haandskriftsamlingen omfatter 42 Kollegiehæfter i 4to. De første 11 Hæfter er af blandet Indhold; de indeholder Afskrifter saavel af Arkivsager som af trykt Litteratur. Derefter følger 9 Hæfter, som indeholder Udskrifter af Slagelse Brandtaksations-Protokoller. De 5 følgende Hæfter rummer Arnskovs Studier over enkelte Ejendommers Historie. 4 Hæfter er fyldte med Uddrag af „Den vestsjællandske Avis“, alt hvad der findes i de gamle Aargange af lokalhistorisk Stof er udskrevet, for saavidt det angaar Slagelse og nærmeste Omegn. Endelig er der 12 Hæfter med Uddrag af Antvorskov Lensregnskaber og Amtsregnskaber. Arnskov havde laant disse Uddrag til Afskrivning af afdøde Teglværksejer V. Schou paa Antvorskov; de var udarbejdede paa Familien Schous Bekostning af cand. theol. Svend Spandet og mig, og Retten til en eventuel Udgivelse af disse Haandskrifter tilhører derfor Familien Schou. Haandskriftsamlingen omfatter desuden ca. 25 Læg i Folio, mest bestaaende i Afskrifter af blandet Indhold. Af egentlige Arkivsager findes der forskellige Dokumenter, som har tilhørt Snedker Chr. Paul Peytz, Købmand Villiam Alexander Schmidt, Snedker Peter Fobian Adler og Bødker Andreas Meyer.

Jeg har gennemgaaet og ordnet Haandskriftsamlingen i sin Helhed og udarbejdet en kortfattet Kata-

log over den, men vil dog benytte Lejligheden til at gøre opmærksom paa, at min Fortegnelse langtfra er udtømmende, især ikke for Blandingshæfternes Vedkommende, da disse indeholder en saa stor Mængde Notater af forskellig Herkomst, at det næsten er haabløst at registrere dem. En Mangel er det, at Arnskov ikke altid har angivet, hvorfra han har afskrevet dette eller hint. Selv har han ganske sikkert vidst Besked, men naar andre skal anvende det, er det ikke saa lige til; man er ikke altid tryk ved at bygge paa en Afskrift, man ikke er i Stand til at kontrollere, især naar man ved, at Arnskov ikke var saa sikker med Hensyn til Retskrivningen. Dernæst ses det i adskillige Tilfælde, at Arnskov har taget forkortede Uddrag af sine Kilder, d. v. s. kun udskrevet det, han i det givne Øjeblik havde Brug for; i saadanne Tilfælde vil en senere Benytter ogsaa gerne have Lejlighed til at søge tilbage til Findestederne paany. Dog antager jeg, at hans Kilder i det store og hele uden Vanskelighed vil kunne genfindes; i mit Katalog over Haandskrifterne har jeg tilføjet enkelte Oplysninger, som jeg havde ved Haanden.

Udklipsamlingen omfatter 12 Hæfter i 4to, klæbede fulde af Avisudklip fra de sidste 25 Aar. Alle Udklippene er af topografisk Indhold og omhandler Sorø Amt, men mest Slagelse og Omegn. Her findes blandt andet en omtrent fuldstændig Samling af Arnskovs egne Artikler. Desuden er der Referater af Historisk Samfunds Møder og Udflugter. Udklippene, som jeg har affattet en fuldstændig Katalog over, vil sikkert være til megen Nytte for alle, der studerer Egnens Historie; Samlingen indeholder sikkert det meste af, hvad der er fremkommet i denne

Retning i Slagelseaviserne i de sidste 25 Aar, selv om den ikke er helt fuldstændig. Fordelen ved den ligger i, at den er saa let at benytte; det er meget lettere at have Stoffet tilrettelagt paa denne Maade end at skulle gennemblade Aviserne paa et Bibliotek. Egentlig var det en Opgave for Historisk Samfund at videreføre en saadan Samling; i Udlandet er man flere Steder inde paa det, som Forbillede kunde blandt andet henvises til Foreningen Brages „utklippswerk“ i Helsingfors. — I Arnskovs Samling mangler uheldigvis Kildeangivelse ved Udklippene; i Kataloget har jeg søgt at bøde lidt herpaa ved i størst muligt Omfang efter egne Notater at tilføje Avisens Navn og Udklippets Dato.

Billedsamlingen, som er katalogiseret af Biblioteket, er vel nok den værdifuldeste Del af Arnskovs Samlinger. Den omfatter ca. 50 større indrammede Billeder, mest vedrørende det gamle Slagelse og Antvorskov — alle de Billeder, der hang i hans Stuer. Desuden er der sikkert to til tre Hundrede andre, større og mindre Billeder, saavel Kobberstik, Træsnit, Tegninger, Litografier som originale Fotografier og fotografiske Kopier efter Malerier, Tegninger og Stik, som Arnskov ikke kunde erhverve, fordi de enten opbevaredes i offentlige Samlinger eller fordi Ejeren ikke vilde afstaa dem; Arnskov plejede da at lade dem fotografere. Blandt andet findes her Fotografier af Platterne i Fugleskydningsselskabets Pavillon, der ofte bærer Malerier med stedlige Motiver. Desuden er her mange Portrætter af afdøde, kendte Slagelseborgere. Det er en enestaaende Samling, hvis Værdi ikke lader sig udregne i Kroner og Øre, den er simpelt hen uerstattelig.

Man vil maaske være tilbøjelig til at mene, at naar Arnskovs efterladte Bog om Slagelse har set Lyset, vil alle disse Samlinger nærmest være overflødige. Skønt jeg kun delvis kender dette Manuskript, tror jeg dog at kunne sige, at dette ikke vil blive Tilfældet. Der vil ikke kunne blive Plads til at meddele alle de Enkeltheder, som findes i Optegnelserne, og der vil ikke blive Plads til at gengive alle Billederne. Materialet vil derfor sikkert beholde sit Værd.

For det Tilfælde, at nogen skulde have faaet det Indtryk, at de i Arnskovs Samlinger vilde kunne finde alt væsentligt om det gamle Slagelse, kunde det maaske være paa sin Plads at slutte med den Bemærkning, at Arnskovs Samlinger har deres Tyngdepunkt i det 18. og 19. Aarhundredes Slagelse-Historie, men at Arkiverne dermed langt fra er udtømte for Slagelse-Stof; navnlig i Rigsarkivet vil der være meget at finde endnu; der vil saaledes ogsaa blive noget at gøre for Fremtidens Forskere.

Som jeg tidligere har berørt, findes der en Bog, som nu opbevares af Arnskovs Efterladte, hvori han foruden sin Ejendoms Historie tillige har nedskrevet en Del af sine Erindringer, dog kun fra Ungdomstiden. Da det sikkert vil glæde alle, som har kendt Arnskov, at stifte Bekendtskab med disse — de er ganske livfuldt skrevet og ofte særdeles karakteristiske for ham — aftrykker jeg nedenfor de Afsnit, der handler om hans Barndom i Slagelse, hvilket tillige har en vis lokalhistorisk Interesse, samt det, der omhandler hans Læretid i Kolding. Enkelte uvæsentlige Ting er udeladte, men iøvrigt er der kun foretaget Ændringer af rent stilistisk Art.
